

2013-01-10

Vår Referens:

Gösta Regnéll
Miljöavdelningen

Dikning i skog i äldre tid

Man har inte bara dikat för att öka produktionen i jordbrukslandskapet, utan även i skog. Skogsdikning har före markavvattningsförbudet förmodligen ibland utförts av markägaren utan att det har efterlämnat några handlingar i något offentligt arkiv. Emellertid har huvuddelen av diken i skogen säkert planerats av skogsvårdsstyrelserna (som numera är nedlagda). Dikningen sågs på den tiden nämligen som samhällsnyttig och markägaren kunde få värdefull hjälp av skogsvårdsstyrelsen. Man behövde inte betala hela kostnaden för planeringsinsatsen, och de tjänstemän som gjorde jobbet var hydrologiskt kunniga och specialiserade på att bedöma lönsamheten av dikning. Under en lång period från 1927 fanns också statsbidrag som man kunde få för själva dikningsarbetet. Arbetena utfördes till stor del för hand och bidragsmöjligheterna varierade därför bl a med arbetslösheten. Om bidrag beviljades, kan man i handlingarna också se att arbetena avsynades, så att eventuella brister blev korrigerade, när bidraget skulle betalas ut.

Skånes handlingar av detta slag finns hos Landsarkivet i Lund sedan Skogsvårdsstyrelserna lades ner. Materialet har översiktligt studerats av Länsstyrelsen, som emellertid inte ansvarar för arkivet.

Hos Skogsvårdsstyrelsen i dåvarande Malmöhus län hade verksamheten liten omfattning – det rör sig om cirka 100 dikningsarbeten genom åren (1930-1953). I dåvarande Kristianstads län finns mera skogsmark och där finner man uppskattningsvis över 1000 projekt (fördelade över tiden 1927-1992). Det finns också statistiska sammanställningar i en liggare. De visar t ex att man i Kristianstads län under många av dessa år grävde omkring 7-8 mil diken om året. Några kartor som ger översikt över verksamheten förefaller inte ha upprättats, men om man är intresserad av att se om något projekt genomförts på en viss plats, kan man orientera sig genom register. I dåvarande Kristianstads län finns register sockenvis (socknarna är sammanförda enligt skogsvårdsstyrelsens distriktsindelning) och inom socknarna är (de då gällande) fastighetsbeteckningarna ordnade alfabetiskt. I dåvarande Malmöhus län är projekten däremot ordnade efter ägarens efternamn, men sannolikt finns även där register som kan ge annan ingång. T ex finns s k ”bidragsregisterkort”, där även andra skogsvårdsåtgärder (t ex plantering, vägbyggnad, som också kunde vara bidragsberättigade), noterats fastighetsvis och där ägarens namn är antecknat.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Postgiro/Bankgiro	E-post
205 15 Malmö	Kungsgatan 13	040-25 20 00 vx	040-25 00 55	6 88 11-9	
291 86 Kristianstad	Ö Boulevarden 62 A	044-25 20 00 vx	044-25 00 55	5050-3739	

Dessa kort ger en ingång till projekt som fått bidrag, vilket säkert är flertalet, kanske alla.

Materialet håller genomgående lägre kvalitet än det som gäller jordbrukslandskapets dikningsföretag och täckdikningsprojekt. Dess betydelse ligger i att det ändå med enkla kartor, ibland också profiler och sektioner, belägger dikenas placering och utformning i skog. Det som redovisas är alltså vattenanläggningar, som ägaren har rätt att upprätthålla, även om det kan vara svårt att belägga vilket djup de har anlagts på. Det finns också en underhållsplikt, om någon annan än ägaren riskerar att drabbas av bristande underhåll. Har det gått lång tid sedan föregående rensning, kan emellertid ett s.k. ”nytt naturtillstånd” ha uppstått. Det kan begränsa rätten (och skyldigheten) att rensa diket utan tillstånd. Om ett dike rensas i samband med avverkning för att avleda vatten från grunda skyddsdiken finns det risk för en ökad transport av exempelvis humus och näringsämnen. Dessa ämnen transporteras sedan vidare till andra vattendrag där de kan orsaka skador på fisk och andra organismer. Normalt sett ska därför rensning av skogsdiken anmälas enligt 11 kap 15 § miljöbalken, även om ingen fisk finns just där rensningen pågår.

Ofta har diken grävts på en enda markägares mark. Ofta har också flera samverkat och gjort en enkel överenskommelse om detta. Däremot förefaller endast i undantagsfall (och då framför allt under de sista 20 åren) förrättningar ha avslutats på sådant sätt att samfälliga dikningsföretag i skog har bildats som har giltighet mellan de kommande markägarna. Var sådana samfälliga dikningsföretag kan förekomma har Länsstyrelsen ingen kännedom om. Det får anses vara ägarnas ansvar att känna till eller hos Landsarkivet studera handlingarna för att ta reda på om en samfällighet föreligger.

Arkivförteckningen för Kristianstads län ligger på

[http://www.nad.riksarkivet.se/?Sokord=Skogsv%
c3%a5rdsstyrelsen+Kristianstad
s+1%c3%a4n&EndastDigitaliserat=false&AvanceradSok=False&page=1&postid=
Arkis+8065c67b-23d1-11d7-81d9-
00d0b73e008b&tab=post&FacettState=undefined%3ac%7c&vol=n&s=TARKIS0
8_Balder&ct=50&inc=1&exp=y](http://www.nad.riksarkivet.se/?Sokord=Skogsv%c3%a5rdsstyrelsen+Kristianstads+1%c3%a4n&EndastDigitaliserat=false&AvanceradSok=False&page=1&postid=Arkis+8065c67b-23d1-11d7-81d9-00d0b73e008b&tab=post&FacettState=undefined%3ac%7c&vol=n&s=TARKIS08_Balder&ct=50&inc=1&exp=y)

Arkivförteckningen för Malmöhus län ligger på

[http://www.nad.riksarkivet.se/?Sokord=Skogsv%
C3%A5rdsstyrelsen+Malm%C3
%B6hus+1%C3%A4n&EndastDigitaliserat=false&AvanceradSok=False&page=1
&postid=Arkis+E04F294D-64C1-4E06-B324-
1180D8185FF2&tab=post&FacettState=undefined%3Ac%7C](http://www.nad.riksarkivet.se/?Sokord=Skogsv%3%A5rdsstyrelsen+Malm%C3%B6hus+1%C3%A4n&EndastDigitaliserat=false&AvanceradSok=False&page=1&postid=Arkis+E04F294D-64C1-4E06-B324-1180D8185FF2&tab=post&FacettState=undefined%3Ac%7C)